

byområdene, blir stadig bedre. Ser man på det daglige reisemønsteret i Innlandet og Norge ellers, er det de korte bilturene som dominerer – til barnehagen, skolen, jobben eller butikken. Transportøkonomisk institutt Reisevaneundersøkelse viser at bilbrukere i Norge kjører i snitt

har hatt prosjektleiden, har 15 kommuner og 110 brukere prøvd ut elbil, og hele 95 prosent synes elbilten var god eller meget god å bruke i tjenesten. På arbeidsplassen er også bedre planlegging av møte- og reisevirksomhet, økt bruk av telefon- og videokonferanser og oppfordring til ansatte

misk institutt melder at folk som bor i områder hvor høydedifferansen til sentrum er over 50 meter foretar 40–50 prosent færre sykkelturner enn de som bor i områder hvor høydedifferansen er under 15 meter. Rørosregionen har vært først ute i Norge på elsykkelen i turisme. Blant annet i Vingelen kan man leie elsykkel og komme tett på naturopplevelsene, og sykkelene fungerer bra i motbakke.

Når alt kommer til alt, er det summen av individuelle valg som avgjør resultatet av klimakampen. Nytt er det at du velger klimasmarte transportløsninger? Selsagt.

Therese H. Karlseng daglig leder, Energråd Innlandet

Vikingane og vatn

Forskningsdagane har i år «hav og vatn» som tema. Kva er vel meir naturleg i Språkåret 2013 enn å sjå på nettopp desse ord?

Men lat oss starte med vikingane. Opphavet eller tydinga til ordet «viking» er ikkje heilt klart. Det finst tre populære hypotesar. Ein viking kan rett og slett vere ein person som ror inn og ut av vikar. Vikingane var jo kjende for dei karaktéristiske båtane sine som kunne brukast i svært grunne farvann. Ein viking kunne elles vere ein person frå Viken, dvs. området rundt Oslofjorden. Eller så går tydinga tilbake på eit gammalt ord som tyder sjøfarande krigar.

Vikingane hadde heilt klart eit forhold til sjøen. Men ordet «sjø» har faktisk svært mange ulike former i dei norske dialektene. I gammalnorsk brukte ein «sjár» eller «sjór», og i samansettingar kunne

ein òg ha forma «sæ». R-en kan ein sjå bort frå i denne samanhengen. Men j-lyden kunne ha stor effekt.

For det første oppstod denne j-lyden gjennom ei flytting av trykket frå urnordisk til norrønt. Ei gammal gemansk form var «se». Når trykket blei flytta framover, blei det ein glideutale, og ein fekk «sjø» og «sjá». I neste omgang påverka den nye j-lyden vokalen, og vi fekk uttalevariantar som bl.a. «sjø», «sjj» og «sjær», t.d. i Sjøelland.

Ordet «hav» er nok ikkje like spennande, men det kan kanskje vere interessant å vite at det refererer til «det som hever seg». Havet er jo kjent for flod og fjære, dvs. tidevann.

«Vann» på si side er eit kjempe-spennande ord. Det finst jo òg som «vann» i norsk og som «vass-» i samansettingar. I engelsk er det «water», mens tysk har «Wasser». Gamle germanske former var «*watar» og «*watar», og då er det lett å sjå at ordet kunne utvikle seg litt ulikt i nabospråka. I nordisk

fekk ein då «vann» ved samandraging eller synkope. I svensk fekk ein ein hjelpevokal såkalla svarabhakti, og ordet blir skrivne «vatten», mens «vann» oppstod gjennom ei samansmelting av tn til nn, jf. også «bunn/bunn». På same måte fekk ein «vass-» av ei samansmelting av ts til ss.

Verken engelsk eller tysk har ordet «hav». I tysk har ein derimot «Meer», mens engelsk har latiniske ord som har samanheng med «marine». Før orda «hav» og «sjø» tok over i nordisk, brukte ein faktisk ordet «marr». Dette finn ein igjen i ord som «marbakke», «mar(e)halm» og «marvin».

Vikingane reiste langt, og det var vatnet som førde dei til mange nye stader og verdsdelar. Dei følgde elvane gjennom Russland og ned til Det kaspiske hav, og dei brukte havet rett utanfor, som førde dei til alle øyane i vest og heilt til Amerika, mens dei også reiste nedover til Europa og inn i Middelhavet. Svært mange stader busette dei seg i kor-

tere eller lengre tid og etterlet seg språklege spor. Islandsk og færøysk blei «planta» midt i havet og grodde ut av gammalnorsk. Åra rundt 700 til 1000 var rett og slett prega av flytande nordisk.

Jens Haugan
Høgskolen i Hedmark

Best for sentrum?

Hvem tenker og tar ansvar for helheten nå?

Det er ikkje for seint å smu! Vi kan ikkje vente på en utredning. Jeg ser med forvilelse på planene om å bygge ut Lillehammer videregående skole. Det sies av planleggere at dette ikke vil gi problemer, men det tror jeg ikke på.

Allerede i dag er det forurroligende helseplager for barn ved Hammartun ungdoms- og barneskole ved innfarten til Lillehammer. Mange velger å kjøre barna pga. farlig veier og kryss. Denne skolen

er også overfylt av elever. Hva med å flytte ungdomsskolen til nåværende Lillehammer videregående? Mesna videregående har vel en flott beliggenhet for å utvide? Vet at den er planlagt til andre formål, men går det an å reversere planene og lage plass også for Lillehammer videregående?

Skal vi virkelig bruke 200 mill. kr. for å bygge ut ved Lillehammer videregående og Vargstad? Vargstad er sikkert greit å bygge ut. Både Mesna og Vargstad har jo bra atkomst utenom sentrum.

Lillehammer sykehus er i dag allerede sårbart pga. atkomsten. Ambulansene vansker med å komme fram, i rush – og på vinters-tid. Ofte er det snakk om sekunder. Uansett vil dette måtte være vårt sykehus i mange år till!

Parkering for pasienter, påvarende og personell er ofte umulig å finne. Hvem tar ansvaret for å tenke helhet nå straks? Er det for seint?

Astrid Lund
Lillehammer

Det er ikke nok å få mange i grunnfjellet til å stemme. Man må også gi dem tro på et prosjekt, og skape en bevegelse, slik at grunnfjellet også vil overbevise andre om å stemme.

Gerdt Liv Valla, tidligere LO-leder